20/02/2019

Πώς πρέπει να κυβερνάμε τη γλώσσα μας

/ Γνώμες

Ανάγκη μεγάλη είναι να κυβερνά κάποιος όπως πρέπει την γλώσσα του και να την χαλιναγωγεί. Γιατί, κάθε ένας κλίνει πολύ στο να την αφήνει να τρέχει και να ομιλεί για εκείνα που δίνουν ευχαρίστηση στις αισθήσεις μας· η πολυλογία, τις περισσότερες φορές, προέρχεται από την υπερηφάνεια, από την οποία, φανταζόμενοι εμείς πως γνωρίζουμε πολλά, και ικανοποιώντας τη γνώμη μας, πιεζόμαστε με πολλές επαναλήψεις των λόγων μας, να τυπώσουε την γνώμη μας αυτή στις καρδιές των άλλων, για να τους κάνουμε τον δάσκαλο, σαν να έχουν ανάγκη να μάθουν από μας· και μάλιστα την ίδια υπερηφάνεια δείχνουμε όταν τους διδάσκουμε χωρίς αυτοί να μας ρωτήσουν πρώτα.

Τα κακά που γεννιούνται από την πολυλογία, δεν είναι δυνατό να τα περιγράψουμε με λίγα λόγια· η πολυλογία είναι μητέρα της ακηδίας· υπόθεσις άγνοιας και ανοησίας· πόρτα της καταλαλιάς, υπηρέτης των ψεμμάτων και ψυχρότητα της ευλαβούς θερμότητας· τα πολλά λόγια δυναμώνουν τα πάθη και από αυτά κινείται μετά από αυτά η γλώσσα με περισσότερη ευκολία στην αδιάκριτη συζήτησι.

Γι αυτό και ο Απόστολος Ιάκωβος, θέλοντας να φανερώση πόσο δύσκολο είναι το να μην αμαρτάνη κάποιος στα λόγια που λέει, είπε ότι αυτό είναι χαρακτηριστικό

των τελείων ανδρών· «Αν κάποιος δεν κάνη σφάλματα με τα λόγια, αυτός είναι τέλειος άνθρωπος, ικανός να χαλιναγωγήση όλο του τον εαυτό» (3).

Γιατί, αφού η γλώσσα αρχίσει μία φορά να μιλάει, τρέχει σαν αχαλίνωτο άλογο, και δεν μιλάει μόνο τα καλά και αυτά που πρέπει, αλλά και τα κακά· γι αυτό και ονομάζεται αυτή από τον ίδιο τον Απόστολο, «μεστή από κακό, γεμάτη από δηλητήριο θανατηφόρο». Όπως σύμφωνα και ο Σολομώντας είπε, ότι από την πολυλογία δεν θα αποφύγης την αμαρτία· «εκ πολυλογίας ουκ εκφεύξη αμαρτίαν» (Παρ. 10,20). Και για να μιλήσουμε γενικά, όποιος μιλάει πολύ, δείχνει ότι είναι ανόητος· «ο άφρων πληθύνει λόγους» (Εκκλ. 10,14).

Μήν ανοίξης μεγάλες συνομιλίες με εκείνον, που σε ακούει με κακή όρεξι, για να μη τον αηδιάσης και τον κάνης να σε σιχαθή, όπως γράφτηκε: «Ο πλεονάζων λόγον, βδελυχθήσεται» (Σειράχ κεφ. 7). Απόφευγε να μιλάς αυστηρά και μεγαλόφωνα. Γιατί και τα δυό είναι πολύ μισητά και δίνουν υποψία ότι είσαι μάταιος και έχεις μεγάλη ιδέα για τον εαυτό σου· μην μιλάς ποτέ για τον εαυτό σου και για τις υποθέσεις σου ή για τους συγγενείς σου· παρά, όταν είναι ανάγκη και όσο μπορείς περισσότερο, με συντομία και ολιγολογία.

Και αν σου φανή πως άλλοι μιλούν για τον εαυτό τους παραπάνω, εσύ πίεσε τον εαυτό σου να μη τους μιμηθής, αν υποτεθή ότι και τα λόγια τους να φαίνωνται ταπεινά και των ίδιων κατηγορητικά. Γιά δε τον πλησίον σου και για όσα ανάγονται σε αυτό, μίλα όσο λιγώτερο μπορείς, όταν και εκεί που είναι ανάγκη για το καλό του (45).

Γιά τον Θεό, να μιλάς με όλη σου την όρεξι και μάλιστα για την αγάπη και την αγαθότητά του. Αλλά με φόβο, σκεπτόμενος, ότι μπορείς να κάνεις λάθος ακόμη και σε αυτό. Οπότε, καλύτερα αγάπα να προσέχεις, όταν άλλοι μιλούν σχετικά με αυτά, φυλάττοντας τους λόγους τους στα εσωτερικά της καρδιάς σου. Γιά τα άλλα που μιλάνε, μόνο ο ήχος της φωνής ας ενοχλεί την ακοή σου· αλλά ο νους σου, ας στέκεται ανυψωμένος στο Θεό.

Αλλά και όταν ακόμη είναι ανάγκη να ακούσεις εκείνον, που μιλάει για να καταλάβεις και να του απαντήσεις, και τότε μην παραλείψεις ανάμεσα να υψώσεις κάποιο με το λογισμό στον ουρανό, που κατοικεί ο Θεός σου· και σκέψου το ύψος του και Πως αυτός βλέπει πάντα την μηδαμινότητά σου, εξέταζε καλά εκείνα, που έρχονται στην καρδιά σου για να πής, πριν να περάσουν στη γλώσσα και θα βρής πολλά, που είναι καλύτερα να μην βγούν από το στόμα σου· αλλά ακόμη γνώριζε, ότι και από εκείνα, που σκέφτεσαι ότι είναι καλά να πής, είναι πολύ καλύτερο να τα θάψης στη σιωπή και θα το γνωρίσης, αφού περάσει εκείνη η συνομιλία.

Η σιωπή, είναι μία μεγάλη ενδυνάμωσις του Αοράτου Πολέμου και μία σίγουρη ελπίδα της νίκης· η σιωπή, είναι πολύ αγαπημένη από εκείνον, που δεν εμπιστεύεται τον εαυτό του, αλλά ελπίζει στο Θεό· είναι φύλακας της ιεράς προσευχής και θαυμαστή βοήθεια στην εκγύμνασι των αρετών (46)· και ακόμη είναι σημείο φρονιμάδας.

Γιατί, αν και άλλος δεν μιλάει, το κάνει γιατί δεν έχει λόγο να πή· «Εστί σιωπών, ου γαρ έχει απόκρισιν» (Σειράχ κεφ. 5)· και άλλος, διότι φυλάττει τον κατάλληλο καιρό για να μιλήση· «Και έστι σιωπών, ειδώς καιρόν» (αυτόθι). Και άλλος για άλλες αιτίες (47)· γενικά όμως και ολοκληρωτικά, όποιος δεν μιλάει, δείχνει Πως είναι φρόνιμος και σοφός· «εστί σιωπών και αυτός φρόνιμος» (Σειρ. 14,27). «Ένας σιωπαίνει και αποδεικνύεται σοφός» (Σειρ. 20,4).

Γιά να συνηθίσεις να σιωπάς, σκέψου πολλές φορές τις ζημιές και τους κινδύνους της πολυλογίας και τα μεγάλα καλά της σιωπής και αυτούς τους τρεις τρόπους, που είπα στα προηγούμενα τρία κεφάλαια, δηλαδή το να ανεβαίνη κάποιος από τα αισθητά στη θεωρία του Θεού, στη θεωρία του σαρκωθέντος Λόγου· και στο στολισμό των ηθών, μπορούν να μεταχειρίζονται εκείνοι, που έχουν γνώσι, διάκρισι και δύναμι στο λογισμό, για να διορθώνουν τις αισθήσεις τους με αυτούς.

Όσοι όμως δεν έχουν αυτή την γνώσι και την δύναμι, αυτοί με άλλον τρόπο μπορούν να διορθώνουν τις αισθήσεις τους· δηλαδή, με όλη τους την δύναμι να απέχουν από όλα εκείνα τα αισθητά, που μπορούν να βλάπτουν την ψυχή τους.

Και λοιπόν, εσύ αδελφέ μου, α΄ μεν, πρέπει να φυλάττης με μεγάλη προσοχή τους κακούς και γρήγορους κλέφτες που έχεις, δηλαδή, τα μάτια σου, και να μην τα αφήνης να τεντώνονται και να βλέπουν με περιέργεια τα πρόσωπα των γυναικών, τόσο τα όμορφα, όσο και τα άσχημα ή τα πρόσωπα των ανδρών και μάλιστα των νέων και αγένειων ή να βλέπουν την ξεγύμνωσι όχι μόνο των ξένων σωμάτων, αλλά και αυτού του ιδίου σου σώματος.

Γιατί από αυτήν την περιέργεια και το εμπαθή κοίταγμα, η καρδιά συλλαμβάνει την ηδονή και την επιθυμία της πορνείας και της παιδεραστίας. Καθώς είπε ο Κύριος. «Όποιος βλέπει γυναίκα με επιθυμία πονηρή, έχει κιόλας μέσα του διαπράξει την μοιχεία με αυτήν» (Ματθ. 5,38). Και κάποιος σοφός είπε «εκ του οράν, τίκτεται το εράν» (48). Γι αυτό και ο Σολομώντας παραγγέλνει, να μη πιαστούμε από τα μάτια μας, μήτε να νικηθούμε από επιθυμία ωραιότητας· «υιε, μη σε νικήση κάλλους επιθυμία, μητέ αγρευθής σοίς οφθαλμοίς» (Παρ. 6,25).

Εκτός από αυτά, φυλάξου να μη βλέπης περίεργα τα όμορφα φαγητά και ποτά, ενθυμούμενος την πρώτη μητέρα του γένους μας Εύα η οποία, για να δη τον

απαγορευμένο καρπό του εμποδισμένου ξύλου στον Παράδεισο, τον επιθύμησε, τον πήρε, τον έφαγε και έτσι πέθανε· ούτε να βλέπης με ευχαρίστησι τα όμορφα ρούχα ή τον χρυσό και το αργύριο ή τις λαμπρές δόξες του κόσμου, για να μη περάση από τα μάτια σου μέσα στη ψυχήν σου το πάθος της φιλοδοξίας και φιλαργυρίας.

«Απόστρεψαν γαρ, φησι, τους οφθαλμούς μου, του μη ιδείν ματαιότητα» (Ψαλμ. 118.)· και για να μιλήσω γενικά, φυλάξου να μη βλέπης χορούς, παιχνίδια, τραπέζια, ξεφαντώματα, μαλώματα, παλαίσματα, τρεχάματα και όλα τα άλλα άτακτα και άσεμνα πράγματα, που αγαπά ο ηλίθιος κόσμος και έχει απαγορευμένα ο νόμος του Θεού· αλλά απόφευγε και κλείσε τα μάτια σου από αυτά, για να μη γεμίσης την καρδιά και την φαντασία σου από άσχημες εικόνες και πάθη, και ξεσηκώσης ταραχή και νέο πόλεμο εναντίον σου, αφήνοντας τον αγώνα, που έχεις να αγωνίζεσαι εναντίον των παλαιών σου παθών. Αγάπα όμως να βλέπης τις Εκκλησίες, τις αγίες εικόνες, τα ιερά βιβλία, τα κοιμητήρια, τους τάφους και όσα άλλα είναι σεμνά και άγια, των οποίων η θεωρία σε ωφελεί.

Α΄. Πρέπει να προφυλάττης τα αυτιά σου. Πρώτα για να μην ακούς τα αισχρά και ερωτικά λόγια, τα τραγούδια και τα μουσικά όργανα, από τα οποία γλυκαίνεται η ψυχή σου και η καρδιά σου ανάβει από την σαρκική επιθυμία. Γιατί είναι γραμμένο· «απομάκρυνε από μένα τα επονείδιστα λόγια» (Παρ. κζ΄ 11).

Κατά δεύτερο λόγο, για να μην ακούς τα αστεία και τα γελωτοποιά λόγια, τα οποία μάλιστα είναι φαντασιώσεις και τα κάθε είδους και διάφορα του κόσμου ψέμματα, νοστιμευόμενος και γλυκαινόμενος από αυτά. Επειδή δεν είναι σωστό στο χριστιανό να ακούη με ευχαρίστησι αυτά, αλλά εκείνων των διεφθαρμένων ανθρώπων, σχετικά με τους οποίους είπε ο Παύλος, ότι, «θα κλείσουν τα αυτιά τους στην αλήθεια και θα στραφούν στα παραμύθια» (Β΄. Τιμοθ. δ 4.)

Τρίτο, για να μην ακούς με ευχαρίστησι τις κατακρίσεις και πολυλογίες που οι άλλοι κάνουν εναντίον του πλησίον αλλά ή να τις εμποδίζεις, αν μπορείς ή να μην κάθεσαι να τις ακούς. Επειδή ο μέγας Βασίλειος θεωρεί άξιους αφορισμού, τόσο εκείνους που πολυλογούν, όσο και εκείνους που στέκονται και ακούν τις συκοφαντίες· «Αν βρεθή κάποιος να καταλαλή άλλον ή αν ακούη να καταλαλούν και δεν τους επιτιμά... μαζί με αυτόν να αφορίζεται» (49).

Τέταρτο, φυλάξου να μη γλυκαίνεσαι και ακούς τα περιττά και μάταια λόγια και τις φλυαρίες, στις οποίες καταπιάνεται ο περισσότερος κόσμος· γιατί, είναι γραμμένο· «δεν θα ακούσης λόγο μάταιο» (Έξοδ. 23,1). Και ο Σολομώντας είπε· «μάταιο λόγο κάντον μακρυά μου» (Παρ. 30,8). Και ο Κύριος είπε· «Γιά κάθε μάταιο λόγο που θα πούν οι άνθρωποι, θα λογοδοτήσουν την ημέρα της κρίσεως» (Ματθ. 12,36).

Και για να πούμε σύντομα, φυλάξου να μην ακούς όλα εκείνα τα λόγια και ακούσματα, που μπορούν να βλάψουν την ψυχή σου· αυτά κυρίως είναι οι κολακείες των κολάκων και οι έπαινοι, σχετικά για τους οποίους είπε ο Ησαΐας «λαός μου, αυτοί που σάς καλοτυχίζουν, σάς κοροϊδεύουν» (3,11). Αγάπησε δε να ακούς τα θεία λόγια, τις ιερές μελωδίες και ψαλμωδίες, και όλα όσα είναι σεμνά, άγια, σοφά και ψυχωφελή· και μάλιστα αγάπα να ακούς τις ατιμίες και τις βρισιές που σου κάνουν οι άλλοι.

Ε΄. Φύλαξε την όσφρησί σου από τα μυρωδικά, τους μόσχους και άλλα ευωδιαστά αρώματα, τα οποία δεν πρέπει ούτε πάνω σου να τα βάζης ή να τα αλείφης, ούτε με υπερβολή να μυρίζεσαι. Επειδή αυτά, όλα είναι χαρακτηριστικό των ασέμνων γυναικών, και όχι των φρονίμων ανδρών, και κοιμίζουν την γενναιότητα της ψυχής, και την σπρώχνουν σε πορνικά πάθη και επιθυμίες και κάνουν να έρχωνται σε αυτούς που τα μεταχειρίζονται, οι προφητικές εκείνες κατάρες, που λένε «Και αντί της ευχάριστης ευωδίας, θα υπάρχη μούχλα» (Ησ. 3,23), «Και αλοίομονο σε όσους αλείφονται με τα καλύτερα αρώματα» (Άμ. 6,6).

ΣΤ΄. Φύλαξε την γεύσι και την κοιλιά σου, για να μην υποδουλώνεται σε παχυντικά και ευχάριστα και πολυποίκιλα φαγητά, και νόστιμα και ευώδη ποτά. Γιατί, τα τρυφερά αυτά τραπέζια, πριν να τα αποκτήσης, θα σε κάνουν να πέσης σε κλεψιές, ψέματα, κολακείες, και άλλα χίλια υπηρετικά πάθη και κακά· αφού όμως τα αποκτήσης, θα σε γκρεμίσουν στους λάκκους των σαρκικών ηδονών και κτηνόμορφων επιθυμιών, όσες πραγματοποιούνται κάτω από την κοιλιά· και θα φέρουν εναντίον σου τις προφητικές εκείνες κατάρες του Αμώς· «Αλοίμονο εσείς που τρώτε τρυφερά αρνάκια και καλοθρεμένα μοσχαράκια από τα κοπάδια....» (6,4).

Ζ΄. Πρέπει να φυλάγεσαι, να μην πιάνης με το χέρι όχι μόνο ξένο σώμα γυναίκας, άνδρα ή γέροντα, το ίδιο και νεώτερου, αλλά ούτε το δικό σου σώμα και μάλιστα τα απόκρυφα σημεία σου, χωρίς να υπάρχη ανάγκη. Γιατί, όσο άκομψη είναι αυτή η αίσθησις της αφής, τόσο αισθητική και ζωντανή είναι και παρακινεί τα πάθη της σάρκας, και γκρεμίζει τον άνθρωπο ως αυτή την πράξι της αμαρτίας. Και όλες μεν οι άλλες αισθήσεις, υπηρετούν την αφή, και κατά κάποιο τρόπο, από μακριά

εργάζονται την αμαρτία. Αλλά όταν κάποιος φθάση στην αφή, δηλαδή φτάνη και πιάνη, δύσκολα πια μπορεί να κρατηθή και να μην διαπράξη την αμαρτία.

Στην αίσθησι της αφής, αναφέρεται και ο στολισμός της κεφαλής και του σώματος και των ποδιών. Οπότε, φυλάξου να μη στολίζης το σώμα σου με μαλακά και διάφορα και λαμπρά ρούχα ή με πολυέξοδα καλύμματα της κεφαλής ή με πολύτιμα παπούτσια, γιατί αυτά αρμόζουν στις γυναίκες και στους άνδρες δεν ταιριάζουν, αλλά μόνο να φοράς σεμνά και ταπεινά και όσα είναι αναγκαία και χρειάζονται, στο κρύο του χειμώνα και στον καύσωνα του καλοκαιριού για την συντήρησι του σώματος, για να μην ακούσης και συ εκείνο, που άκουσε ο πλούσιος που ντύθηκε την βασιλική και μεταξωτή ενδυμασία, δηλαδή, το· «Απέλαβες τα αγαθά σου εν τη ζωή σου» (Λουκ. 16,25) και έλθη πάνω σου η κατάρα που λέγει ο Ιεζεκιήλ· «Θα βγάλουν τους μανδύες τους και θα πετάξουν από πάνω τους τα χρυσοκέντητα ρούχα τους» (26,16).

Στην αφή αναφέρονται ακόμη και οι άλλες ανέσεις του σώματος· όπως είναι, το φτιάξιμο των μαλλιών και το συχνό πλύσιμο των γενιών, τα λαμπρά και πολύτιμα σπίτια, τα πολυέξοδα και μαλακά στρώματα και καθίσματα. Από αυτά όλα να φυλάγεσαι, ως βλαβερά της συνέσεώς σου και υπεύθυνα της πορνείας και των σαρκικών παθών, για να μην κληρονομήσης το ουαί του Αμώς, που λέγει· «Αλοίμονο σε σάς που ξαπλώνετε σε ανάκλιντρα στολισμένα με ελεφαντόδοντο» (6,4).

Αυτά που σου είπα ως τώρα, είναι η γη, την οποία κατεδικάστηκε να τρώη το νοητό φίδι ο διάβολος. Αυτά είναι, η ύλη και η τροφή, με την οποία τρέφονται όλα τα πάθη της σάρκας. Και λοιπόν, εάν εσύ δεν τα καταφρονήσης, ως δήθεν μικρά, αλλά πολεμήσης γενναία και δεν τα αφήσης να μπούν μέσα από τις αισθήσεις στην ψυχή και την καρδιά σου, σε πληροφορώ, ότι αλήθεια, εύκολα θα εξαφανίσης με την ατροφία τον διάβολο και τα πάθη και σε λίγο καιρό θα φανής νικητής άριστος σε αυτόν τον Αόρατο Πόλεμο.

Γιατί είναι γραμμένο στον Ιώβ, ότι ο μυρμηκολέοντας (δηλαδή ο διάβολος) εξαφανίστηκε και χάθηκε μη έχοντας να φάη τροφή, «Μυρμηκολέων ώλετο, παρά το μη έχειν βοράν» (δ 11) (50).